

HONVÉD FÉRFIKAR

A magyar énekkari kultúra történetében sajátos szerepet játszottak és játszanak a férfikarok. Az első függetlenített, hivatásos férfikar ugyanis – a feljegyzések szerint – Mátyás király udvarában, felesége, Beatrice – a nápolyi király leányának sugallatára jött létre a reneszánsz korában, 1480 körül, aki szenvedélyesen szerette a kórusmuzsikát. A kórus a francia-flamand polifon irodalmat művelte, melyről a pápai követek csodálattal írtak.

A hazai karéneklés első nagy korszaka természetesen jóval később, a reformkorban – 1825 után bontakozik ki, valóságos fellendülés pedig az 1867-es kiegyezés után következik be, - hazafias felbuzdulásból az 1860-as években „dalárda” elnevezéssel (a nyelvújítási szóalkotás 1844-től szerepel a magyar nyelvhasználatban) férfikarok sokasága jön létre különböző munkásegyletek és szakszervezetek égisze alatt szerte az országban.

Kodály Zoltán az 1930-as években kezd jobban odafigyelni a hazai felnőtt énekkarok tevékenységére, amikor a magyar viszonyokat szembeesíti angliai tapasztalataival, ahol egyes gyári munkások dalkörei – 600 évnyi tradíciójuk által – Bach h-moll miséjének előadásáig is eljutnak. „A magyar karéneklésnek, hogy igazi érték, lendítő erő lehessen a nemzeti életben, egyrészt magyarabbá, másrészt művészibbé kell állnia. Mindkettőt eléri, ha 1. egyoldalúan a férfi karéneklésből áttér a vegyeskarra. 2. műsorából kiírja a ponyvairodalmat...” – írja 1935-ben, mert úgy véli, hogy „Mi nem a Chorvereint vettük át a németektől, hanem a Liedertafelt.” Azaz a kórussegylet helyett a „dalos asztal” változatot, amely gyakran eszem-izszommal kötötte egybe a kóruspróbákat, és műsorukon bizonyos hazafias nóták mellet bor- és sördalok szerepeltek.

Kodály elképzelései nyomán új utakra indult a kóruskultúra Magyarországon; férfikari műveivel ő maga is hozzájárult a változásokhoz: a Karádi nóták, a Huszt, a Fölszállott a páva, az Isten csodája és más művei férfikaraink műsorára kerültek. Karvezetőink megértették Kodályt: „Mint az egész ország léte, a dalos ügyé is attól függ, tudunk-e magyarabbá s egyszersmind európaibbá válni. A férfikar százada előkészület volt, most jöjjön a teljesedés...” – írja 1936-ban.

Ennek a folyamatnak egyik kiemelkedő eseménye és állomása - a háború utáni években – a Honvéd Férfikar megalakulása 1949-ben, amely hivatásos együttesként egyedülálló Európában, s amelynek alapító karnagya a kecskeméti születésű Vásárhelyi Zoltán, egyes Kodály művek – mint például a Jézus és a kufárok – ősbemutatóinak karnagya, a Zeneakadémia karvezetés tanszakának alapítója. Strausz Kálmánnak, a Férfikar jelenlegi Liszt-díjas karnagyának karvezetés tanára. Tehetséges, kiváló karnagyok egymást követő nemzedéke emelte a Férfikart európai rangra; közülük Vass Lajos, Maklári József, Pődör Béla, Zámbo István és Tóth András nevét kell megemlítenem.

A Férfikar fennállása óta olyan kiváló karmesterekkel dolgozott együtt, mint például Ferencsik János, Sir Georg Solti, Lamberto Gardelli, Zubin Mehta – és sokan mások. A magyar operaénekesek közül számosan itt kezdték pályafutásukat: Ilosfalvy Róbert, Réti József, Gregor József, Gulyás Dénes és mások.

A kórus hangzásvilágában sajátos szimbiózisban jelenik meg a keleti zenekultúra, nevezetesen az orosz pravoszláv férfikarok drámaisága a kivételes magyar és közép-európai érzékenységgel és kifejező erővel - az európai polifónia tiszta megtestesüléseként.

Nagyszerű koncerteket adtak világszerte: Velencétől Amszterdamiig, Jeruzsálemtől Pekingig. A Férfikar műsorán tartja a teljes férfikari irodalom jelentős hányadát – a középkortól napjainkig; beleértve az a cappella és a zongorakíséretes műveket, operakórusokat, oratóriumokat. Olyan ritkán vagy alig hallható darabokat is megszólaltat, mint R. Wagner Az apostolok szeretetlakomája című alig ismert műve, vagy Kurt Weil Berlini requiem-je. Számos magyar zeneszerző komponált a cappella és zenekari kíséretes műveket a Férfikarok számára; az utóbbi évek ősbemutatói Tolcsy László, Vajda János, Gyöngyösi Levente, Szakcsi Lakatos Béla, Orbán György nevéhez fűződnek.

2013 tavaszi évadában a Magyar Állami Operaházzal kötött megállapodás értelmében a Honvéd Férfikar az újra megnyíló Erkel Színház férfikaraként közreműködik Erkel Bánk bán, Verdi Aida és Don Carlos című operáiban, valamint Erkel Hunyadi László-jában.

Befejezőül azt szeretném hangsúlyozni, hogy miközben Kodály Zoltán elgondolásai nyomán vegyeskarok sokasága alakult az elmúlt évtizedekben Magyarországon, egyenmű karaink – a gyermekkarok, a nőikarok és a férfikarok is minden tekintetben magyarabbá, művészibbé és európaibbá váltak. Nagy sikerrel

szerepelnek a világ hangversenytermeiben. Kitűnő példája ennek a folyamatnak a Honvéd Férfikar egyedülálló teljesítménye, amely méltóvá emeli a Magyar Örökség-díjra.

dr. Tóthpál József